

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

อัคคีภัยหรือภัยที่เกิดจากเพลิงไหม้ จัดเป็นสาธารณภัยประเภทหนึ่ง ที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สิน และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ อัคคีภัยสามารถเผาผลาญทรัพย์สินให้วอดวายในช่วงระยะเวลาไม่กี่ชั่วโมง และเป็นปัญหาสำคัญที่นำความสูญเสียมาสู่ประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544 จึงได้กำหนดเรื่องการบริหารจัดการสาธารณภัยไว้ด้วย เนื่องจากพบว่า ในขณะที่อัตราความเติบโต ทางเศรษฐกิจมีอัตราสูงขึ้น สถิติการเกิดสาธารณภัยและความเสียหาย ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ยังคาดว่าในอนาคตอัตราความเสี่ยงต่อการเกิดสาธารณภัยจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากสาเหตุสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก ภูมิอากาศโลกแปรปรวน ทำให้เกิดภัยได้ง่าย ประการที่สอง มีการใช้สารเคมีและวัตถุอันตรายในอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น และ ประการสุดท้าย คือการที่มนุษย์ได้อพยพเข้ามาอาศัยในเขตอันตรายเพิ่มมากขึ้น

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ.2545 - 2549 จึงได้มีการกำหนดแนวทางการวางรากฐานการพัฒนาอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ในด้านการพัฒนาคุณภาพคน การคุ้มครองทางสังคม ซึ่งได้ระบุถึงการปรับระบบบริหารจัดการด้านความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและมีกลไกกำกับดูแลการบังคับใช้ อย่างจริงจัง รวมทั้งการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคนและสังคมมากขึ้นและได้ถูกนำมาเป็นกรอบแนวทางในการบริหารจัดการอุบัติเหตุให้มีความทันสมัย เหมาะสมกับสถานการณ์ทุกด้านของประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลง

จากข้อมูลสถิติการเกิดอัคคีภัยของประเทศไทย ปี 2542 - 2544 พบว่า ปี 2542 มีจำนวน 1,597 ครั้ง มีผู้เสียชีวิตจากอัคคีภัย จำนวน 27 คน ปี 2543 มีจำนวน 1,814 ครั้ง มีผู้เสียชีวิต จากอัคคีภัย จำนวน 49 คน บาดเจ็บ จำนวน 91 คน และปี 2544 มีจำนวน 1,498 ครั้ง มีผู้เสียชีวิตจากอัคคีภัย จำนวน 15 คน บาดเจ็บ จำนวน 148 คน (ขนาดยา ขนุนทอง, และคณะ, 2549, หน้า 67) ซึ่งสาเหตุการเกิดอัคคีภัยส่วนใหญ่เกิดจากความประมาทในการใช้ไฟฟ้า การจุดธูปเทียน บูชาพระ การประกอบอาหารและการก่อไฟ โดยไม่ระมัดระวัง สถานที่ที่เกิดอัคคีภัยส่วนใหญ่มักจะเป็นที่อยู่อาศัยและชุมชน ที่มีความหนาแน่นหรือมีความแออัดของประชากร อาคารสูงโรงงานอุตสาหกรรม ศูนย์การค้าและโรงแรมสรรพ ซึ่งสถานที่ต่างๆ เหล่านี้ มักจะมีการใช้พลังงานไฟฟ้า พลังงานเชื้อเพลิง พลังงานความร้อนและอื่นๆ ที่เอื้อต่อการเกิดอัคคีภัย และช่วงที่มีอัคคีภัยเกิดขึ้นบ่อยครั้ง คือ ในฤดูที่มีอากาศร้อนและแห้งโดยเริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม ถึงเดือนพฤษภาคม

จากสถิติการเกิดอัคคีภัยในจังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2547 - เดือนกรกฎาคม 2548 พบว่า อำเภอเมืองสุพรรณบุรี มีการเกิดอัคคีภัยจำนวน 2 ครั้ง ค่าความเสียหายจำนวน 17,046,300 บาท อำเภออู่ทอง มีจำนวน 1 ครั้ง ค่าความเสียหายจำนวน 217,998 บาท อำเภอบางปลาม้า มีจำนวน 2 ครั้ง ค่าความเสียหาย จำนวน 1,241,863 บาท อำเภอศรีประจันต์ มีจำนวน 1 ครั้ง ค่าความเสียหาย จำนวน 182,846 บาท อำเภอหนองหญ้าไซ มีจำนวน 1 ครั้ง ค่าความเสียหาย จำนวน 2,664 บาท อำเภอด่านช้าง มีจำนวน 7 ครั้ง ค่าความเสียหาย จำนวน 298,330 บาท อำเภอสองพี่น้อง จำนวน 4 ครั้ง ค่าความเสียหาย จำนวน 1,378,462 บาท และอำเภอเดิมบางนางบวช มีจำนวน 2 ครั้ง ค่าความเสียหายจำนวน 143,397บาท (ณาดยา ขนุนทอง, และคณะ, 2549, หน้า 68) จากสถิติข้างต้น จะเห็นได้ว่า เมื่อเปรียบเทียบกันในระดับอำเภอทั่วไปนั้น พบว่า เขตอำเภอสองพี่น้อง เกิดอัคคีภัยความเสียหายสูงเป็นอันดับหนึ่ง

บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีทั้งหมดจำนวน 61 ครัวเรือน แต่มีประชากรอาศัยจริงอยู่เพียง 31 ครัวเรือน จำนวน 105 คน เนื่องจากบางส่วน ไปทำงานในกรุงเทพมหานคร และบางส่วนก็ย้ายไปอยู่ที่อื่น พบว่า ภายในชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ มีการเกิดอัคคีภัย รวมทั้งหมด ประมาณ 20 ครั้ง ในจำนวนนี้เกิดอัคคีภัยครั้งใหญ่ จำนวน 5 ครั้ง นอกจากนี้ชุมชนตลาดเก่าบ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีสภาพบ้านเรือนส่วนใหญ่ก่อสร้างด้วยไม้ เป็นบ้านชั้นเดียว หลังคามุงสังกะสี บนหลังคามีสายไฟพันกันเป็นสายยาวขนาดใหญ่ทุกหลังคาเรือนลักษณะของสายไฟอยู่ต่ำมาก ไม่เป็นระเบียบ เคยมีเจ้าหน้าที่มาสำรวจ แต่ไม่มีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงมาประมาณ 10 ปีแล้ว ชุมชนตลาดเก่า มีสภาพแออัด แต่ละครัวเรือนสร้างติดกันเป็นห้องแถว มีลักษณะคล้ายชุมชนแออัด บริเวณทางเข้าชุมชนตลาดเก่าเป็นตลาดยกระดับทางเดินปูพื้นไม้ มีความกว้างเพียง 3.00 เมตร ซึ่งรถยนต์ ไม่สามารถผ่านเข้าออกได้ ชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 เคยเป็นตลาดขายของที่ใช้ในการสำหรับอุปโภคและบริโภค ดังนั้น ชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 จึงเป็นสถานที่ที่รู้จักกันในนามชุมชน ตลาดเก่า ที่เคยเกิดอัคคีภัยขึ้นมาแล้วในอดีต ซึ่งไม่สามารถดำเนินการจัดการกับอัคคีภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่าชุมชนตลาดเก่าบ้านบางซอ จะมีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านก็ขาดยุทธศาสตร์ การเตรียมการ จึงไม่สามารถนำแหล่งน้ำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ หากไม่สามารถจัดการกับอัคคีภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สภาพของการเกิดเพลิงไหม้หรืออัคคีภัยจะรุนแรงมากขึ้น อีกทั้งลักษณะของพื้นที่ที่มีเชื้อเพลิงหนุนเนื่อง มีข้าวของวางเกะกะไม่เป็นระเบียบ ลักษณะของใช้ภายในบ้านสามารถติดไฟได้ง่าย ย่อมทำให้ไฟลุกลามไปโดยที่ไม่สามารถจะควบคุมได้ไฟก็จะมี ความรุนแรงมากขึ้น สร้าง ความสูญเสียให้ทรัพย์สินและชีวิตเป็นทวีคูณ ตามสภาพสิ่งแวดล้อม เพราะเมื่อเกิดเพลิงไหม้สภาพของสถานที่ซึ่งไม่มีระบบในการป้องกันอัคคีภัยที่ถูกต้อง ย่อมไม่สามารถที่จะเข้าไปทำการดับเพลิงและช่วยชีวิตได้ ไฟจะลุกลามไปโดยที่ไม่มีการควบคุม เพราะเจ้าหน้าที่ดับเพลิงไม่สามารถเข้าไปทำการดับเพลิง สภาพะเพลิงไหม้ให้ทันทั่วทั้งที่ ยังเป็นสถานที่ที่มีทางเข้าออกในการผจญเพลิง ที่ไม่

สะดวกหรือปลอดภัยที่จะเข้าไปถึงสถานที่ที่เกิดเหตุ เช่น ซอยแคบๆ ต้องใช้เครื่องสูบน้ำแบบ หาบหามเท่านั้น จึงจะไปถึงที่เกิดเหตุได้ โครงสร้างอาคารที่น้ำฉีดไปไม่ถึงไฟ หน้าต่างช่องลมมี สิ่งปิดกัน สิ่งเหล่านี้ตามลักษณะของชุมชนตลาดเก่า เป็นลักษณะที่สำคัญซึ่งจะทำให้การควบคุมเพลิงเป็นไปได้อย่างยาก จึงจำเป็นต้องมีระบบการป้องกันอัคคีภัยที่ดี มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันการ สูญเสียอันใหญ่หลวงที่จะตามมา ถึงแม้ว่าปัจจุบันชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบาง ดาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี จะได้รับนโยบายและการสนับสนุนจากภาครัฐ เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบชุมชนตลาดเก่า เป็นตลาดยกระดับ ทางเดินปูพื้นไม้ หรือตลาดใต้ถุนสูงแห่งเดียวในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งการจัดรูปแบบจะคล้ายคลึง กับตลาดร้อยปี ของอำเภอสามชุก รวมทั้งปี พ.ศ.2550 นี้ สถานะของชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ จะปรับยกระดับฐานะเป็นเทศบาล เนื่องจากตำบลบางดาเถร มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง มี ภาวะเศรษฐกิจ รายได้ของประชากรและขนาดของประชากรตามเกณฑ์ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ จะส่งผลเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ ที่เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตและความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ ที่จะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานต่อไปก็ ตาม

จากสภาพดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางดาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัย เช่นเดียวกับที่เคยเกิด มาแล้วในหลายพื้นที่ เช่น ตลาดโพธิ์พระยา อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี และตลาดเก่าอำเภอ วิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง แต่เนื่องจากในส่วนของตลาดโพธิ์พระยา และตลาดเก่าอำเภอ วิเศษชัยชาญ นั้น มีความได้เปรียบทางสภาพพื้นที่ คือ สภาพตลาด รถสามารถเข้าถึงได้ตลอด มีถนนค่อนข้างกว้างรถยนต์ผ่านเข้าออกได้ หากเกิดเพลิงไหม้จะเกิดเพียงฝั่งซ้ายหรือขวาโดย ไม่ลาม ถึงกัน จำนวนคริวเรือนน้อยกว่า และอยู่ในเขตเมืองใช้เวลาในการเดินทางของหน่วย ดับเพลิง เพียง 10 นาที อีกทั้งการสนับสนุนของหน่วยอื่นสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่า โอกาส ความเสี่ยง และความเสียหายย่อมน้อยกว่าชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ ซึ่งสภาพพื้นที่ที่เป็น แหล่งहनุณเนื่องเชื้อเพลิงอย่างดี พื้นไม้ทำให้เพลิงลุกลามหากันได้ทั้งสองฝั่ง และตลอดความ ยาวรูปตัวที (T) รถผ่านเข้าออกไม่ได้ เจ้าหน้าที่ดับเพลิงปฏิบัติงานได้ยาก รวมทั้งการที่หน่วย ดับเพลิงต้องใช้ เวลามากในการเดินทาง เนื่องจาก อยู่นอกเขตอำเภอ ใช้เวลาเดินทาง ประมาณ 25-30 นาที ดังนั้น จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การจัดระบบการป้องกันอัคคีภัย จึง มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการช่วยลดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและของ ประเทศ ซึ่งภารกิจเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาอัคคีภัย เป็นความรับผิดชอบของทุก ภาคส่วนในสังคม ที่จะต้อง ร่วมมือกัน เพื่อหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอัคคีภัย ที่อาจจะเกิดขึ้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาชนที่ควรมีจิตสำนึกตระหนักถึงความ ปลอดภัย โดยการป้องกันและลดความเสี่ยงจากอัคคีภัยในบ้านเรือนและชุมชน ซึ่งตาม กระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการปฏิบัติก่อน เกิดภัย การปฏิบัติขณะเกิดภัย และการฟื้นฟูบูรณะหรือหลังเกิดภัย จะเห็นได้ว่าขั้นตอนการปฏิบัติ ก่อนเกิดภัยเป็นวิธีการที่ดีที่สุด ในกระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยจะเป็นขั้นตอนในการเตรียมความพร้อม และป้องกันเพื่อไม่ให้อัคคีภัยเกิดขึ้น ซึ่งประชาชนในชุมชน ตลาดเก่า บ้านบางซอ ได้ร่วมกันค้นหาแนวทางแก้ไขอยู่ตลอด โดยการผลัดกันอยู่เวรตรวจตราดูแลในเวลากลางคืน พบว่า บางคนละเลยหน้าที่ ระยะเวลาใช้ชีวิตข้างเวรยาม ต่อมามีปัญหาเรื่องงบประมาณ จึงล้มเลิกไป กระทั่งเกิดอัคคีภัย 2 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2548 จึงได้งบประมาณจัดหา เครื่องดับเพลิงขนาดเล็กที่มีหัวสูบฉีดน้ำ สำหรับดับเพลิง จากองค์การบริหารส่วนตำบล และซื้อ ดังดับเพลิงขนาดเล็กประจำชุมชน แต่จากการสัมภาษณ์ประชาชน ในชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ พบว่า ประชาชนขาดความรู้ในการเตรียมอุปกรณ์ดับเพลิงที่พร้อมใช้ ขาดทักษะ ด้านวิธีการใช้เครื่องดับเพลิงชนิดต่างๆ ชุมชนไม่มีการจัดเตรียมแผนฉุกเฉิน เมื่อมีเหตุอัคคีภัย ไม่มีการฝึกซ้อม ทบทวน การแจ้งเหตุ การดับเพลิง และการอพยพหนีเพลิง

จากสภาพปัญหาในชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี นั้น การเกิดอัคคีภัยครั้งใหญ่ ซึ่งล่าสุดปี พ.ศ. 2548 เกิดอัคคีภัยจำนวน 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 เดือนมกราคม 2548 และครั้งที่ 2 เดือนมิถุนายน 2548 ความเสียหายมาก ทั้ง 2 ครั้ง สาเหตุการเกิดอัคคีภัยในชุมชนตลาดเก่า ส่วนใหญ่มาจากความประมาท การดำเนินชีวิตประจำวันอย่างไม่ระมัดระวัง เช่น การจุดธูปเทียนบูชาพระ การหุงหาอาหาร การขาดความระมัดระวังในการใช้ไฟ เหล่านี้เป็นต้น เมื่อเพลิงได้เกิดการลุกไหม้ในช่วงเวลากลางคืน ที่มีผู้คนหลับนอนหมดแล้วกว่าจะรู้ตัวว่าไฟไหม้ ไฟก็ลุกไหม้มากแล้ว เมื่อเกิดเพลิงไหม้ถ้าไม่มีการเตรียมการต่อสู้กับไฟ ไว้ก่อน ย่อมเกิดการสับสนวุ่นวายกว่าจะควบคุมสถานการณ์ได้ ก่อให้เกิดความเสียหายมากมายตามมา ประสิทธิภาพในการบริหารในการดับเพลิงที่จัดขึ้นไม่สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมย่อมเป็นผลให้การปฏิบัติงานดับเพลิงได้ไม่ทันท่วงที ทำให้เกิดการล่าช้าในการทำงานของพนักงานดับเพลิง สถานีดับเพลิงที่ห่างไกลจากสถานที่เกิดเหตุ อุปกรณ์ดับเพลิงที่ไม่เพียงพอและเจ้าหน้าที่ดับเพลิง ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้ไม่สามารถควบคุมภัยอันตรายจากอัคคีภัยได้ อันตรายจากอัคคีภัย ที่ทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน จึงขึ้นอยู่กับสภาพสิ่งแวดล้อมที่แออัดและพฤติกรรม ของมนุษย์ ที่มีความประมาทเลินเล่อในการใช้ไฟและความร้อน พร้อมทั้งไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ในการป้องกันอัคคีภัย ทำให้เกิดการสูญเสียโดยตรงต่อชีวิตและทรัพย์สินอันเนื่องมาจากไฟ ควันไฟ และยังสร้างความสูญเสียที่มีผลทำลายทางอ้อมต่อธุรกิจการค้า เศรษฐกิจสังคม รวมทั้งสภาพจิตใจที่หวาดกลัว วิตกกังวลอยู่ตลอดเวลา การสูญเสียทางด้านจิตใจซึ่งไม่สามารถประเมินค่าได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการพัฒนาการป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้นในชุมชนตลาดเก่าบ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการใช้การวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (R&D) เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมโครงการมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาที่

เกิดขึ้นภายในชุมชนร่วมกันให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งเป็นชุมชนที่น่าอยู่อาศัย มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทั้งผู้ที่อยู่อาศัยและประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งจะมีสภาพจิตใจที่มีความสุข รวมทั้งคุณภาพชีวิตที่ดี ตามไปด้วย

คำถามการวิจัย

จะสามารถพัฒนาการป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้นในชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้อย่างไร ประกอบด้วย คำถามย่อย 3 คำถาม คือ

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้นในชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอย่างไร
2. แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้นในชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอย่างไร
3. จะสามารถพัฒนาการป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้นในชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาการป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้นในชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาและดัชนีชี้วัดความสำเร็จ การพัฒนาการป้องกัน อัคคีภัยเบื้องต้นในชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อพัฒนาการป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้นในชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยและพัฒนานี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อ พัฒนาการป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้นในชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตพื้นที่

ชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

2. ขอบเขตประชากร

2.1 ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาการป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้น (insider) ประกอบด้วย

2.1.1 ประชาชนในชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ครอบครัวละ 1 คน จำนวน 31 คน

2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้น (outsider) ประกอบด้วย

2.2.1 ผู้นำท้องถิ่น คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน

2.2.2 ผู้เชี่ยวชาญในการป้องกันอัคคีภัย ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 2 สุพรรณบุรี จำนวน 3 คน

2.2.3 ตัวแทนกลุ่มองค์กรท้องถิ่น ได้แก่ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค วิทยาลัยการอาชีพและเทคโนโลยีเทศบาลตำบลสองพี่น้อง กลุ่มละ 1 คน รวมจำนวน 4 คน

3. ขอบเขตเนื้อหา

ขอบเขตเนื้อหาของการพัฒนาการป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้นปรับปรุงมาจากหลักการป้องกันอัคคีภัยของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2548 ดังนี้

3.1 การจัดระเบียบเรียบร้อย

3.2 การตรวจซ่อมบำรุง

3.3 การมีระเบียบวินัย

3.4 การให้ความร่วมมือ

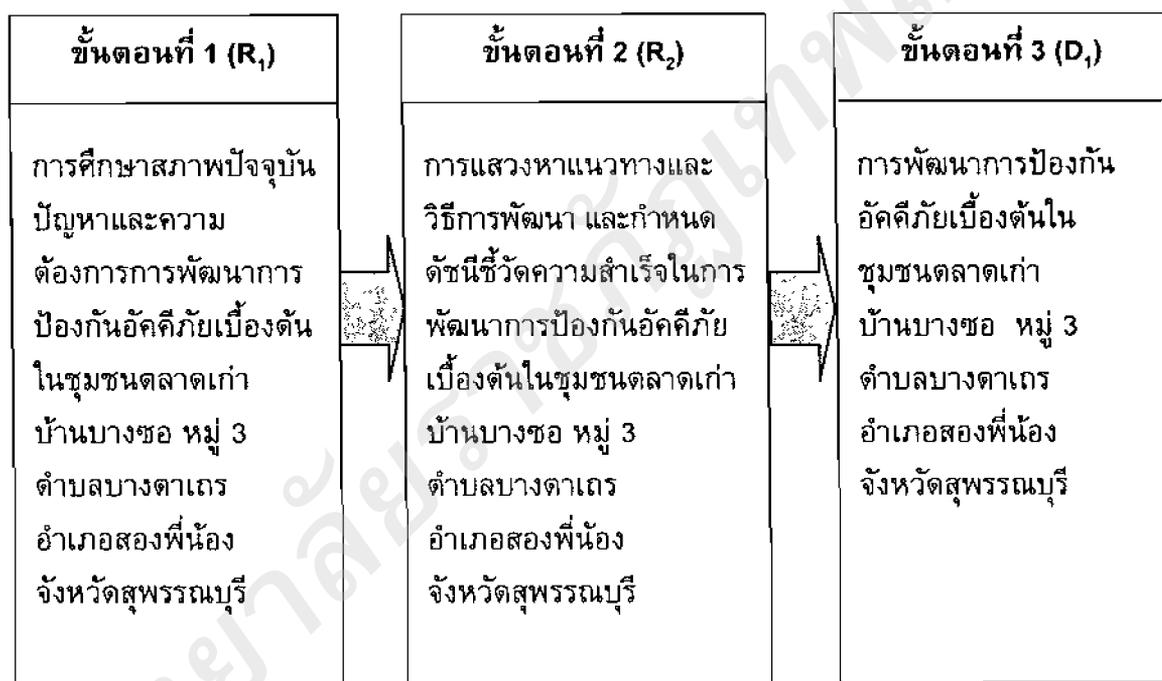
4. ขอบเขตระยะเวลา

ในช่วงเดือนสิงหาคม 2549 ถึง เดือนมิถุนายน 2551

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาการป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้นในชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการพัฒนาระบวน การเรียนรู้โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เชื่อมั่นว่าผู้ที่มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับพัฒนาการป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้น ของประชาชนในชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาการป้องกันอัคคีภัยได้ ถ้าได้รับการเสริมพลัง (empowerment) ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น ในการวิจัยนี้จึงเป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development : R&D) โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research : PAR) ในการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างสำคัญจากผู้มีส่วน

เกี่ยวข้องกับทุกฝ่าย ในทุกขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา โดยกำหนดการดำเนินงานไว้ 3 ขั้นตอน ต่อเนื่องกัน ดังปรากฏ ในภาพ 1

ภาพ 1 ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา

นิยามศัพท์เฉพาะ

ชุมชนตลาดเก่า หมายถึง ชุมชนบ้านบางซอหมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

การเกิดอัคคีภัย หมายถึง ภัยที่เกิดจากเพลิงไหม้หรืออัคคีภัย ที่ก่อให้เกิดความสูญเสีย ต่อชีวิต ทรัพย์สินและเศรษฐกิจของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบล บางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

การป้องกันอัคคีภัย หมายถึง การดำเนินการหรือจัดการเพื่อป้องกันอัคคีภัยที่จะ เกิดขึ้นในชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัด สุพรรณบุรี โดยใช้หลักการป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้นของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2548 ซึ่งประกอบ ด้วย 4 ประการ คือ การจัดระเบียบเรียบร้อย การตรวจซ่อมบำรุง การมี ระเบียบวินัย และการให้ความร่วมมือ

การจัดระเบียบเรียบร้อย หมายถึง การป้องกันการติดต่อกุณลามของอัคคีภัย โดยจัด ระเบียบในการเก็บรักษา สิ่งของต่างๆ ที่น่าจะเกิดอัคคีภัยได้ง่ายให้ถูกต้อง ทั้งภายในและ ภายนอกอาคารให้เรียบร้อย

การตรวจตราซ่อมบำรุง หมายถึง การบำรุงรักษาสิ่งของที่ใช้ในบ้านเรือนให้อยู่ในสภาพ ที่สมบูรณ์ในขณะใช้งาน

การมีระเบียบวินัย หมายถึง การปฏิบัติตามกฎและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวกับการป้องกันอัคคีภัย เช่น สถานที่ใดที่ให้มิไว้ซึ่งเครื่องดับเพลิง อุปกรณ์ดับเพลิงหรือเส้นทางหนีไฟ ก็ต้องประพฤติปฏิบัติตามข้อบังคับนั้นๆ รวมทั้งสถานที่ใดที่มีป้ายเขียน ข้อห้ามสูบบุหรี่ ก็ต้องประพฤติปฏิบัติตาม

การให้ความร่วมมือ หมายถึง การศึกษาหาความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอัคคีภัย โดยการฝึกการใช้อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการดับเพลิง ตลอดจนการฝึกซ้อมในการปฏิบัติ ตามแผนฉุกเฉินเมื่อเกิดเพลิงไหม้ และสนับสนุน ปฏิบัติตามหลักการของการป้องกันอัคคีภัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. สามารถพัฒนาการป้องกันอัคคีภัยในชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สามารถกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนตลาดเก่า บ้านบางซอ หมู่ 3 ตำบลบางตาเถร อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อพัฒนาการป้องกันอัคคีภัยที่จะเกิดขึ้นได้
3. สามารถนำผลการวิจัยและพัฒนาไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการป้องกันอัคคีภัยในชุมชนอื่น ๆ ได้